

Om att bevaka den enskildes rätt i dödsbo

VÄSTERÅS STAD
Överförmyndarnämnden

ATT BEVAKA RÄTT I DÖDSBO

Uppgiften att bevaka rätt i dödsbo kan uppkomma om en person som har en god man eller förvaltare har del i ett dödsbo och det i den förordnade gode mannens eller förvaltarens (härefter ställföreträdaren) uppdrag ingår att bevaka huvudmannens rätt. Ett vanligt fall är att en anhörig till huvudmannen avlidit och huvudmannen är arvsberättigad.

Uppdraget kan också påbörjas genom Överförmyndarnämndens särskilda förordnande. Vanligtvis är det fråga om att som god man bevaka rätt och förvalta lott i ett dödsbo för en dödsbodelägare som befinner sig på okänd ort.

UPPDRAGET

Ställföreträdaren ska bevaka att bouppteckning förättas senast tre månader efter dödsfallet och han eller hon är skyldig att närvara vid bouppteckningen. Ställföreträdaren måste också bevaka att bouppteckningshandlingen lämnas in till Skatteverket senast en månad efter det att den blivit upprättad.

Av särskild vikt är att ställföreträdaren ser till att dödsboet skiftas så snart som möjligt och senast inom sex månader från det att bouppteckningen förrättades. Vidare måste ställföreträdaren se till att skifteshandlingen lämnas in till Överförmyndarnämnden för inhämtande av nämndens samtycke till egendomens fördelning.

Har dödsboet inte skiftas inom sex månader och har inte avtal om sammanlevnad i oskiftat bo ingåtts, ska ställföreträdaren inom denna tid lämna en redogörelse till Överförmyndarnämnden om anledningen till att dödsboet inte har skiftats. Redogörelse ska sedan lämnas var sjätte månad fram till dess att boet skiftas eller ett avtal om sammanlevnad i oskiftat bo ingåtts.

Testamente och arvsavstående

I vissa fall finns ett testamente. En ställföreträdare kan inte med rättslig verkan godkänna ett testamente. Ställföreträdaren kan endast bekräfta att han eller hon har delgivits testamentet för sin huvudmans räkning. Ställföreträdaren har dock möjlighet att klandra testamentet inom sex månader från att han eller hon fick del av handlingen. I detta sammanhang bör uppmärksammas att ställföreträdaren inte för huvudmannens räkning får avstå från arv eller testamente.

Är huvudmannen bröstarvinge bör ställföreträdaren tänka på att göra förbehåll för huvudmannens laglott.

Förvaltning

Sedan bouppteckning förrättats ska ställföreträdaren delta i dödsboets boutredning. Vid boutredningen ska boets tillgångar utredas och dess skulder betalas. För vissa åtgärder krävs Överförmyndarnämndens samtycke. Sådant

samtycke krävs exempelvis vid försäljning av fastighet eller bostadsrätt som tillhör dödsboet. Det är ställföreträdarens ansvar att inhämta Överförmyndarnämndens samtycke.

Avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo

Avtal om sammanlevnad i oskiftat bo får endast ingås med Överförmyndarnämndens samtycke. Eftersom makar ofta ärver varandra är denna typ av avtal ovanlig.

Dödsboets avveckling

När boudredning är avslutad ska egendomen fördelas. Finns det en efterlevande make ska först en bodelning göras vid vilken egendomen delas i två lotter. Den ena lotten tillhör den efterlevande och den andra delen blir föremål för arvskifte. Vanligen utförs dessa åtgärder samtidigt och sammanförs i en gemensam handling kallad bodelning och arvskifte. Om den avlidne var gift vid frånfallet ärver den efterlevande kvarlåtenskapen. Gemensamma bröstarvingar är att anse som efterarvingar och får därmed vänta på sitt arv tills den efterlevande avlider.

Barn som inte är makarnas gemensamma (särkullbarn) har alltid rätt att få ut sitt arv vid sin förälders död. Särkullbarn kan dock genom sin ställföreträdare avstå från sitt arv till förmån för den efterlevande maken, om Överförmyndarnämnden lämnar sitt samtycke till detta. När den efterlevande maken dör, har särkullbarnet rätt att som efterarvinge ta del i den efterlevandes kvarlåtenskap.

Observera att om särkullbarnet begär att få ut sitt arv direkt eller om den avlidne har testamenterat sin kvarlåtenskap till någon annan än den efterlevande maken, är den efterlevande alltid garanterad att få tillgodogöra sig egendom till ett värde som uppgår till fyra gånger det prisbasbelopp¹ som gällde vid dödsfallet.

Om den avlidne var sambo är inte den efterlevande sambon arvsberättigad. Sambolagen som avser sambors gemensamma bostad och bohag ger dock efterlevande sambo möjlighet att begära bodelning. Vid bodelning har efterlevande sambo rätt att som sin andel alltid få ut så mycket egendom som motsvarar ett värde om två gånger prisbasbeloppet vid tiden för dödsfallet.

Utfallande försäkringar ska ingå i kvarlåtenskapen efter den avlidne om förmånstagare finns insatt. Om försäkringsmedel som tillfaller huvudmannen överstiger två gånger gällande prisbasbelopp är försäkringsbolaget skyldig att sätta in medlen hos bank med uppgift om att medlen inte får tas ut utan Överförmyndarnämndens tillstånd.

¹ För år 2015 är prisbasbeloppet 44 500 kronor.

Arvskifte

När bouppteckningen har registrerats fördelas egendomen mellan dödsbodelägarna. En arvskifteshandling ska upprättas och undertecknas av samtliga delägare samt av ställföreträdaren för huvudmannens räkning. Arvskifteshandlingen ska sedan lämnas in till Överförmyndarnämnden för inhämtande av samtycke. Underskrifterna behöver inte bevitnas.

För arvskifte gäller särskilda regler enligt 23 kap. ärvdabalken. I många fall kan det därför finnas skäl att låta någon med professionell erfarenhet upprätta arvskifteshandlingen, till exempel en bouppteckningsfirma, begravningsbyrå, juridisk byrå eller advokat.

ANSÖKAN OM SAMTYCKE TILL ARVSKIFTE

För att Överförmyndarnämnden ska kunna ta ställning till arvskiftet ska följande handlingar lämnas till Överförmyndarnämnden:

- Ansökan från ställföreträdaren.
- En kopia på bouppteckning, inklusive eventuellt testamente.
- Arvskifteshandling i original samt en bestyrkt kopia. Observera att skiftet ska vara undertecknat av samtliga dödsbodelägare när det inkommer till nämnden för prövning.
- En redovisningsräkning över dödsboets förvaltning från och med dödsdagen till och med skiftesdagen.
- Ett eventuellt värderingsutlåtande om fastighet, tomträtt, bostadsrätt eller värdefullt lösöre som ingår i dödsboet.

När Överförmyndarnämndens samtycke har inhämtats ska den enskildes lott redovisas till nämnden. Ställföreträdaren kan till exempel lämna in handlingar som styrker att arvslotten är insatt på konto eller att lagfart har sökts på en fastighet.

Utbetalning till spärrat konto

När en person som har en ställföreträdare med uppdrag att förvalta egendom har fått pengar på grund av försäkring, arv eller testamente till ett värde överstigande två gånger gällande prisbasbelopp, ska den som ombesörjer utbetalningen sätta in medlen hos bank eller kreditmarknadsföretag, med uppgift om att medlen inte får tas ut utan Överförmyndarnämndens tillstånd. En sådan begränsning av möjligheten för ställföreträdaren att ta ut pengar på kontot kallas för en överförmyndarspärr. När utbetalning enligt ovan görs ska den som sköter utbetalningen genast anmäla förhållandet till Överförmyndarnämnden. Skyldigheten att sätta in medlen på spärrat konto och anmäla förhållandet till Överförmyndarnämnden följer av 16 kap. 11 § föräldrabalken.

ARVODE

Efter att uppdraget är slutfört är ställföreträdaren berättigad till skäligt arvode och ersättning för de utgifter som har varit skäligen påkallade för uppdragets fullgörande. Arvodets storlek bestäms av Överförmyndarnämnden. Nämnden fattar också beslut om huruvida arvodet ska betalas av kommunen, av den enskilde eller av dödsboet.

Arvode och kostnadsersättning för gode män enligt 11 kap. 3 § föräldrabalken

Arvode och ersättning för utgifter som avser vård av någons rätt i oskiftat dödsbo ska betalas med dödsboets medel, om inte särskilda skäl föranleder något annat. I dödsboet bör därför avsättning för arvode och ersättning till ställföreträdaren göras.

Arvodets storlek är för närvarande 5 % av gällande prisbasbelopp. Kostnader ersätts enligt schablon med 1 % av gällande prisbasbelopp. Full ersättning för kostnader kan beviljas i den mån de är skäligen motiverade och kan styrkas.

I samband med att uppdraget slutförs – vilket i de flesta fall sammanfaller med att arvsförfarandet lämnas in till Överförmyndarnämnden – bör du som särskilt förordnats för uppdraget begära ditt entledigande. Om du vill ha arvode och ersättning ska du i samband därmed redogöra för det arbete du lagt ned i uppdraget, med uppgift om den tid som uppdraget tagit, samt framställa eventuellt krav på ersättning för kostnader.

Arvode för ställföreträdare enligt 11 kap 4 och 7 §§ föräldrabalken

Den som företräder sin huvudman i dödsboförvaltning på grundval av tingsrättens beslut om godmanskap eller förvaltarskap ska givetvis inte begära sitt entledigande från uppdraget, om behov av att bevaka huvudmannens rätt i allmänhet fortfarande finns. Redogörelse för utfört arbete redovisas i samband med inlämning av årsräkning. Arvodet ska enligt lag som huvudregel betalas av huvudmannens medel.

Kontakt

Postadress

Västerås stad
Överförmyndarnämnden
721 87 Västerås

Besöksadress

Port-Anders gata 3, T3

Kontaktcenter

021-39 00 00

E-postadress

overformyndaren@vasteras.se

Webbplats

www.overformyndarnamnden.se